

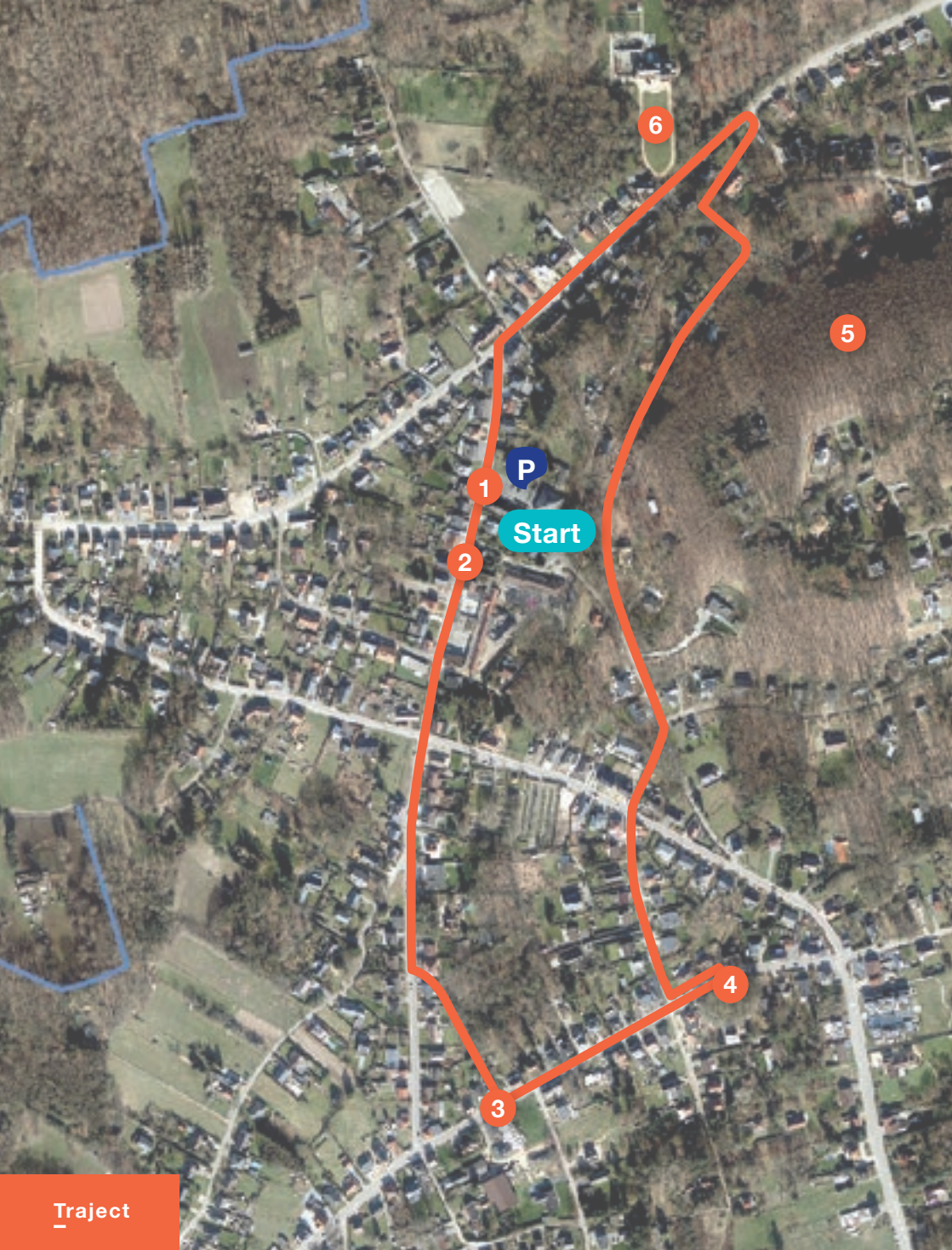

erfgoed-
wandeling
**ROTSELAAR-
HEIKANT**

Gepresenteerd door

RTSLR
ROTSELAAR

win2r

Traject

Route: 2.5km

- 1 P.8 *De kerk Onze-Lieve-Vrouw van Eeuwigdurende Bijstand & parochiezaal*
- 2 P.10 *School Gemeentelijke Basisschool Heikant*
- 3 P.12 *Houthandel Liekens: Windmolen*
- 4 P.14 *Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Smarten*
- 5 P.17 *Heikantberg*
- 6 P.18 *Rega's Hof*

Erfgoedwandeling Heikant

Als kleinste gehucht van Rotselaar herbergt de Heikant heel wat verborgen schatten. Om de geschiedenis en het erfgoed ervan te beleven maakte IOED WinAr samen met de gemeente Rotselaar deze boeiende wandeling. De route neemt je mee langs de mooiste plekken van de Heikant. Je komt voorbij plaatsen die de rijke geschiedenis illustreren. Het gemeentebestuur en IOED WinAr wensen je veel ontdekkingsplezier.

Inleiding

Getuigenheuvels - Op school leerden we allen hoe de getuigenheuvels (zoals de Wijngaardberg en de Heikantberg) ontstonden: het zouden 'versteende' zandbanken zijn van de Noordzee. Deze zandbanken werden nog meer geaccentueerd door voortschrijdende erosie. Recent onderzoek haalt deze theorie echter overhoop: 10 tot 12 miljoen jaar geleden bedekte de Noordzee deze streek en lag het Hageland en de huidige Zuiderkempens in een zijbaai. Deze baai werd vrij snel opgevuld met gemiddeld en grof glauconiethoudend zand, aangevoerd vanuit zee door getijdenstromingen. Sommige geulen sneden net voor het einde van de opvulling nog diep in en werden heel snel met grofkorrelig zand opgevuld. Na een opheffing van het landschap kreeg erosie vat op dat landschap. Het losse zand werd eerst afgevoerd, het grovere zand het laatst. Waarschijnlijk heeft de erosie de langgerekte zones met het grofste zand gespaard. Regenwater heeft minder 'pak' op grof zand: het stroomt er niet af maar dringt eerder de bodem in. Zo zouden de grofkorrelige zones de oorsprong vormen voor de heuvels van het Hageland. Chemische verwerking zorgde voor roestneerslag, die op haar beurt dan weer diende als een cement dat de korrels met elkaar verbond en het zand tot ijzerzandsteen omvormde.

Zanderige grond - Heikant ligt op de grens van de zandrijke Kempen in het noorden en leemrijke gronden van het Hageland in het zuiden. Zowel het zandige als het lemige materiaal zijn afbraakrestanten van door gletsjers vermalen rotsblokken. Dit 'stof' werd meegenomen door sterke polaire winden en hier afgezet; het zwaarste materiaal (zand) het eerste, het meest fijne materiaal (leem) het laatst. Op het contact tussen deze twee grondsoorten krijgen we zandleem. Het is ook niet toevallig dat de Demer en Dijle op dat contactpunt vloeien. De Heikant vormt zo een van de zuidelijke uitlopers van de zandstreek.

Oudst gekende afbeelding van de Heikantberg: Rolkaart van het Land van Aarschot en de Baronie Rotselaar, 1596-1601. Bron: deze afbeeldingen zijn terug te vinden in het boek van Bart Minnen: Het hertogdom Aarschot in kadasters en gezichten 1595-1612. Oorspronkelijke afbeelding: KULeuven, universiteitsarchief, domeinarchief van het hertogdom Aarschot, nr. 2417.

Prehistorisch de Heikant en later - Al in de prehistorie (300.000 tot 8.000 jaar geleden) zien we hier, dankzij de aanwezigheid van oppervlaktewater, groepen jagers-verzamelaars neerstrijken; op het einde van deze lange periode maken ze hoogstwaarschijnlijk deel uit van het zgn. Winge-mesolithicum. Verspreide vondsten uit de latere metaaltijden (waaronder een grafveld langs de Heirbaan) en de Romeinse periode getuigen dat het gebied doorheen de eeuwen zijn aantrekkingskracht behoudt. Echte grote sites uit deze periode zijn echter niet gekend. Ook de middeleeuwen zijn slechts gekend door enkele vondsten in de buurt, maar voorlopig niet in de Heikant.

Rega's Hof

kapel van Onze-Lieve-Vrouw
van Zeven Smarten

Planchetkaart Ferraris (1770): Hierop staat het Rega's Hof en de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Smarten aangeduid. De heuvels zijn nog bebost en de kern van de bewoning van de Heikant ligt rondom het Rega's Hof. Bron: IOED WinAr

De Heikant na de middeleeuwen - In de 12de en 13de eeuw was het grondgebied van de huidige gemeente Rotselaar grotendeels in gebruik als landbouwgrond. Enkel op de getuigenheuvels zoals de Middelberg bleef er bos over. Het hele bosgebied van de Rodeberg, de vroegere naam van de Heikantberg, was privébezit van de heren van Rotselaar (13de-15de eeuw) en hun opvolgers, de hertogen van Aarschot. Op de zuidflank van de Rodeberg lagen enkele wijngaarden (van de heren van Rotselaar en van de abdij van Vrouwenpark). Door de verkilling van het klimaat (de zgn. Kleine ijstijd) verdwenen de laatste wijngaarden rond 1560. Ten zuiden van Zallaken ontstond er een heidegebied, een grasland op zanderige grond, door het intensief begrazen door schapen. De bewoning was er beperkt. Pas vanaf de 17de eeuw werd de benaming 'Heikant' gebruikt als verwijzing naar het heidegebied ten westen en noordwesten van de getuigenheuvel. Deze arme heidegronden werden steeds intensiever gebruikt als akkerland. Tot na de Tweede Wereldoorlog bleef de Heikant een kleine agrarische gemeenschap waarna het gebied werd verkaveld en het huidige uitzicht ontstond.

Foto's uit het familiealbum "Rotselaar Hey Kant" van de Wouters d'Oplinter. Het opschrift bij de foto luidt: familie Van Gheel - huis bij de kerk dicht bij de straat van Jan Schoolmeesters -(1890). Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter'.

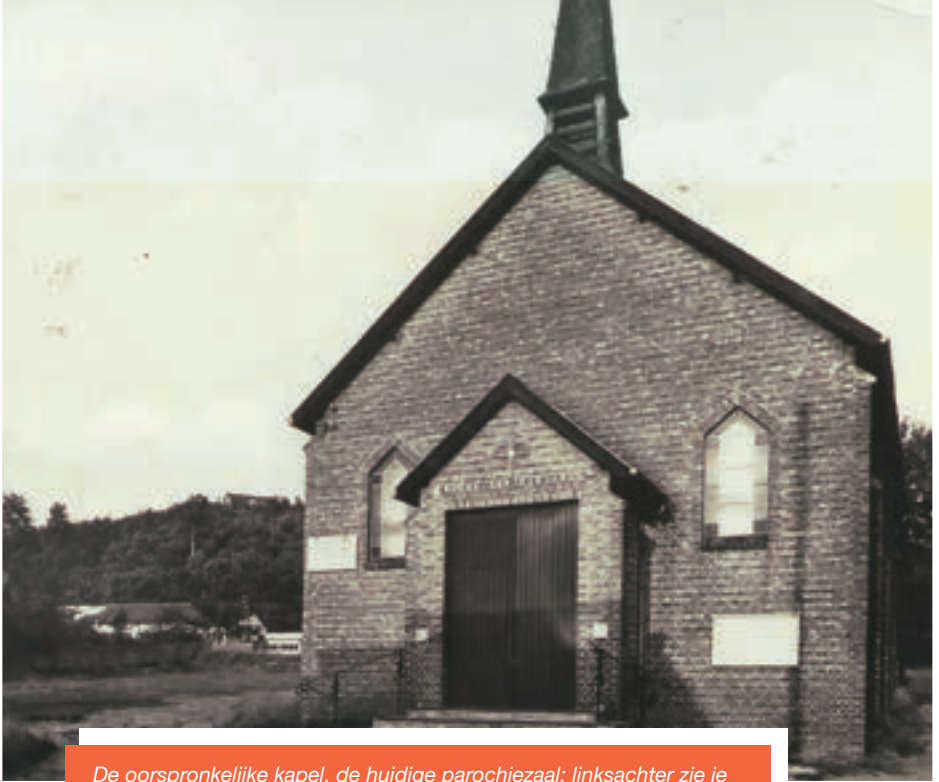

1. De kerk van Onze Lieve Vrouw van Eeuwigdurende Bijstand & parochiezaal

Deze kerk is weinig opvallend aan de buitenkant, maar eenmaal binnen overvalt je de krachtige architecturale eenvoud van deze modernistische kerk. Een eerste bakstenen kapel (de huidige parochiezaal) werd in 1933 gebouwd op vraag van de zusters van Maria, die les gaven in de school van de Heikant. Zie je de met baksteen opgevulde opgevulde ramen? Als je goed kijkt zie je zelfs de bogen.

*Het interieur van de kerk van de Heikant.
Bron: beeld verkregen via Herman Voets.*

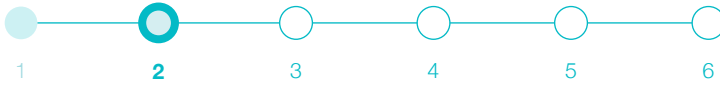

De oorspronkelijke kapel, de huidige parochiezaal; linksachter zie je de jeugdlokalen. Bron: beeld verkregen via Herman Voets.

Zij stelden de vraag om in de Heikant een zelfstandige parochie op te richten wat uiteindelijk in 1956 ook lukte. De bevolking van de Heikant groeide echter zo snel dat er nood was aan een grotere kerk. De huidige kerk werd gebouwd in een modernistische stijl naar ontwerp van architect G. Vranckx en ingericht volgens de denkbeelden van het Tweede Vaticaans Concilie. In 1966 werd de nieuwe kerk ingewijd.

Na de kerk wandel je richting de school (ten zuiden). Aan je rechterkant bevindt zich het café "Onder den toren". Dit gezellig, bruin café bevindt zich in een voormalige langgevelhoeve van rond 1900. De langgevelhoeve is dé typische woonvorm van de voorbije eeuwen tot en met de Tweede Wereldoorlog in de ruime regio.

2. School de Heikant

Onder impuls van de zusters van Maria en met de steun van burgemeester Gaëtan de Wouters d'Oplinter, de eigenaar van het Rega's Hof, wordt in 1916 de school van de Heikant gebouwd. Er kwam een jongensschool met één lokaal en een meisjesafdeling met twee lokalen. Daarnaast was er een schoolmeesterswoning en een huis voor de zusters. De woning links van de school is nu in gebruik als naschoolse opvang, de rechterwoning werd recent afgebroken en vervangen door het huidige academie-gebouw. In het interbellum en na de Tweede Wereldoorlog werd de school in verschillende fases uitgebreid en gerenoveerd. Van het originele gebouw zijn er slechts nog een aantal lokalen bewaard.

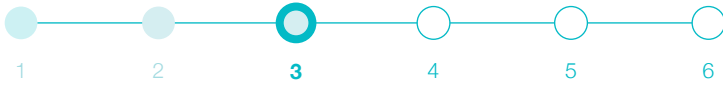
Laat de school aan je linkerkant en wandel verder. Op het kruispunt van de Schoolstraat met de Kerkhofstraat ga je rechtdoor. Net voor het kruispunt bevindt zich links een klassieke burgerwoning uit het Interbellum en rechts een sobere langgevelhoeve met gevelkapel. Aan de rechterzijde op nummer 31 vind je tevens een interbellumwoning met originele, rijk gedecoreerde bakgoot. Ter hoogte van huisnummer 16a neem je de trage weg: het Windmolenpad (gele bordje).

Zicht op de twee schoolmeesterswoningen en op de speelplaats. Bron: beeld verkregen via Herman Voets.

Rotselaar-Heikant. Meisjesschool

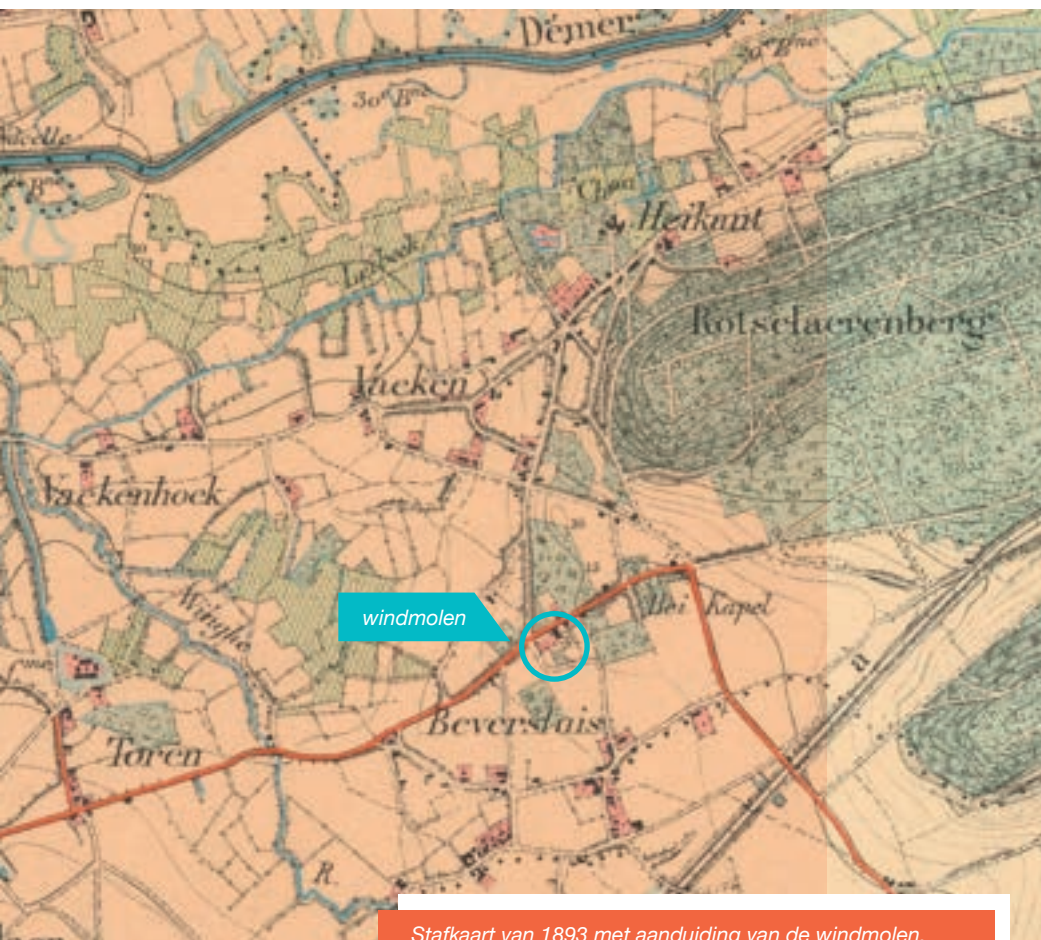

*Oude foto van de nu verdwenen windmolen van de Heikant.
Bron: © Molenecho's.*

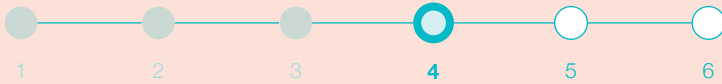

3. Windmolen

Op de plaats van de huidige houthandel Liekens (Steenweg op Wezemaal 76) wordt in 1847 een stenen windmolen gebouwd. Een blikseminslag vernielt deze in 1911. Pachter August Liekens vervangt het gebouw door een mechanische molen en richt er in 1913 de houtzagerij op die tot op vandaag nog bestaat.

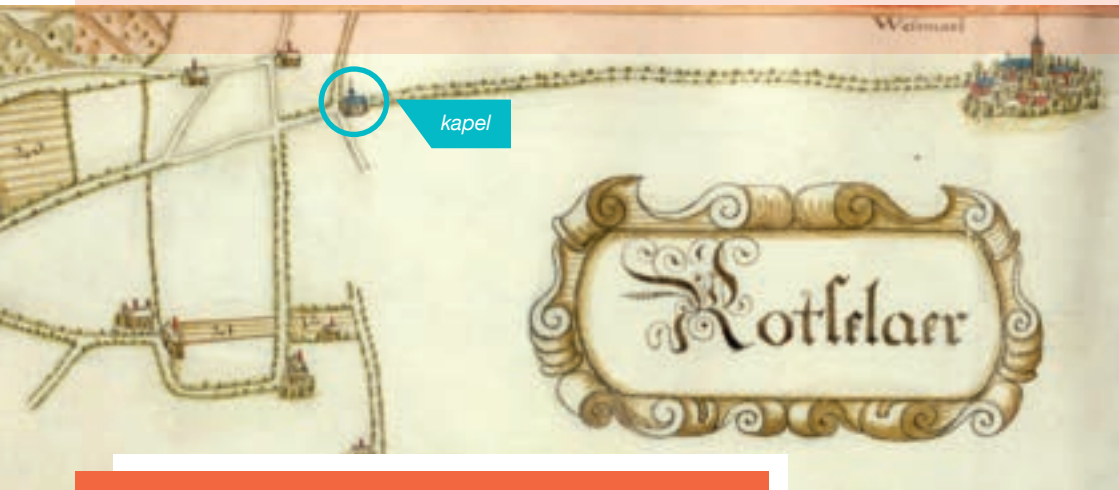

Stafkaart van 1893 met aanduiding van de windmolen. De spoorweg en het huidige stratenpatroon van de Heikant zijn al grotendeels aanwezig. Bron: NGI

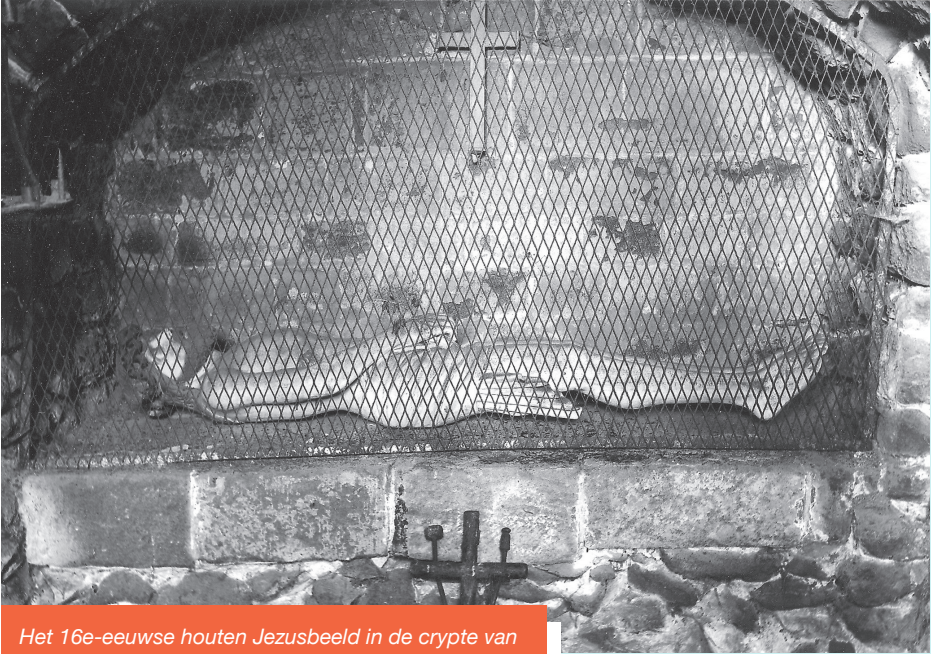

4. Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Smarten

In 1651 bouwde de pastoor van Wezemaal een eerste kapel op de huidige locatie (die toen nog onder de parochie Wezemaal viel) met erin een klein verguld 16de-eeuws Mariabeeldje. Dit beeldje was afkomstig van een afgebroken retabel uit de kerk van Rotselaar; het wordt overigens nog steeds bewaard in de huidige kerk. In 1820 wordt de krans van kruiswegstaties gebouwd in opdracht van Hendrik Rega, kleinzoon van professor Rega. De kapel zelf wordt rond 1840 afgebroken en vervangen door het huidige gebouw. Tot 1934 wordt er elke vrijdag de mis gevierd, waarna deze functie door de nieuwe kerk (huidige parochiezaal) wordt overgenomen.

In het kaartboek van de abdij van Averbode uit 1659 wordt de kapel weergegeven als een eenvoudige kapel met speklagen van ijzerzandsteen en witte steen. Centraal op het dak staat een dakruiter (klein klokkentorentje). De kapel bevindt zich ver van alle andere bebouwing. Bron: Kaartboek abdij van Averbode, Eduard Van Ermen.

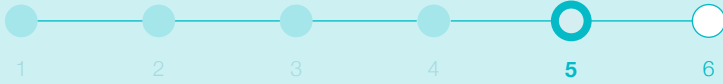
Het 16e-eeuwse houten Jezusbeeld in de crypte van de kapel. Bron: © KIK-IRPA, objectnummer: 3899

De kapel bevindt zich op een heuvel omringd door monumentale beuken. Het bakstenen gebouw staat op een basis van ijzerzandsteen. Achteraan bevindt er zich een crypte waarin een levensgroot 16de-eeuws houten beeld van de gestorven Christus ligt, als laatste statie van de kruisweg.

Op deze grote kaart van de baronie Rotselaar uit 1767 is hetzelfde volume van de kapel te zien. De bossen op de heuvels zijn mooi afgebeeld. Het Rega's hof heeft een aparte vermelding, samen met "Heycant hameau" (gehucht Heikant). Bron: Bart Minnen: Het hertogdom Aarschot in kadasters en gezichten 1595-1612.

Keer kort terug op je stappen en ga via de Sparrenstraat naar het noorden tot aan de Kerkhofstraat. Steek daar over naar de Kerkweg (voetweg) tot aan de Regastraat. Via de Kastanjedreef kom je weer uit in de Regastraat. Sla links af op de grote baan (let op: hier kan druk verkeer zijn). Na enkele tientallen meters kom je aan de ingang van het kasteel.

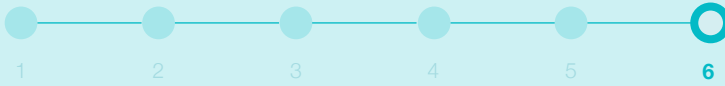
5. Heikantberg

Deze getuigenheuvel draagt nog niet zo lang zijn naam. In de middeleeuwen heette hij de Rodeberg (van 'rooien'), later geëvolueerd tot 'Raaiberg', de dialectische uitspraak die op de Ferrariskaart (1770-1777) is vervormd tot 'Ratsbergh'. Op de 19de-eeuwse kaarten wordt de heuvel Rotselaarberg genoemd.

Op de Heikantberg zien we in het landschap nog sporen van de ontginning van grondstoffen. Zo zijn de waterplassen en vijvers vaak de restanten van de ontginning van turf en de inhammen in de flanken de restanten van de ontginning van zand.

Kaart van De Ferraris, waar de Heikantberg als "Ratsbergh" staat afgebeeld. Bron: Geoportaal onroerend erfgoed, www.geo.onroenderfgoed.be.

6. Rega's Hof

Op de plaats van het huidige kasteel stond al sinds lang een grote hoeve, beter bekend als de Bexemhoeve. Hendrik Jozef Rega (1690-1754), professor geneeskunde en rector (in 1719 en 1722) van de KU Leuven, koopt de hoeve in 1726 als zomerverblijf. Hij laat een eerste landschappelijke tuin aanleggen.

Via overerving aan de familie de Wouters d'Oplinter wordt het Rega's Hof vanaf 1839 de woonplaats van deze adellijke familie.

In 1880 breekt Lambert de Wouters d'Oplinter de gebouwen af en vervangt ze door het huidige kasteel in neorenaissancestijl naar een ontwerp van architect Schadde. Een aannemer uit Wakkerzeel stond in voor de bouw, de materialen werden met de boot aangevoerd via de Demer. De kapel is geïnspireerd op die van het kasteel van Arenberg in Heverlee.

Het huidige uitzicht van de tuin is een combinatie van de twee grote bouwfases. Professor Rega laat een landschappelijke tuin inrichten. Onder de Wouters d'Oplinter worden er verschillende elementen toegevoegd (ook wel follies genoemd). Het park bevat een slingerende vijver (een zogenaamde serpentinevijver), een grot, serres, een moestuin en een rechthoekige vijver. Deze laatste is al te zien op de kaart van Villaret (1747). In de tuin zijn verschillende oude bomen bewaard van meer dan drie meter omtrek waaronder verschillende eiken, beuken, kastanjes en een notelaar. De boom met de grootste omtrek is een prachtige eik van 5 meter omtrek; hij bevindt zich achteraan in het park.

*De toegangspoort van het Rega's hof met links de conciërgewoning aan de Steenweg op Gelrode, 1895. De dreef verdween in de jaren 1940.
Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter'.*

*Het interieur van de kapel rond 1895.
Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter'.*

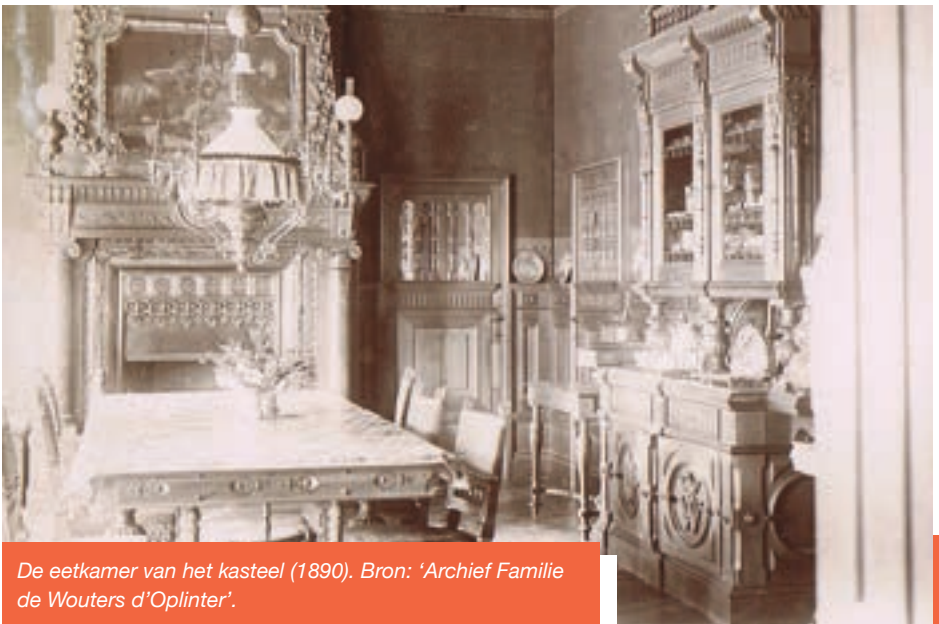
*De grot in de tuin van Rega's hof in 1890.
Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter' .*

*Het speelhuis van de kinderen op Rega's hof in 1913.
Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter' .*

Rega's hof- René de Wouters en Paul Linard in de rokerskamer in het kasteel. Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter'.

De eetkamer van het kasteel (1890). Bron: 'Archief Familie de Wouters d'Oplinter'.

De familie woont er tot de dood van Gaëtan de Wouters d'Oplinter in 1944.

Gaëtan de Wouters d'Oplinter sterft begin 1944. In 1952 verkoopt de weduwe Maria Theresia Goethals het kasteel aan de Betekomse brouwer Theo Smedts. Na de dood van Smedts in 1973 stelt de weduwe van Smedts het kasteel ter beschikking voor feesten. In 1989 verwerft de huidige eigenaar, Alexander Descamps het kasteel. Momenteel is het in gebruik als privéwoning.

Wandel nu terug naar het begin.

De noordzijde van het kasteel in 1905. Bron: www.delcampe.net.

winAr

■
In samenwerking met
■

OPEN
M
♦
NU
MENTEN

RTSLR
ROTSelaar

Colofon

Wettelijk depotnummer: D/2023/15638/02

Verantwoordelijke uitgever: Patrick Vervoort, Provinciebaan 20, 3110 Rotselaar

Copyright: IOED WinAr (tenzij anders vermeld)

Auteurs: Joachim Piens & Joline Berbers, met dank aan Bert Cornelis voor het archief van de familie de Wouter d'Oplinter, Bart Minnen en Herman Voets

